

**Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı: 3, 2019 Güz,  
ISSN: 2651-4605**

ÇOPUR, Hasan (2019, Ekim), “Cumhuriyetin İlk Konya Valisi Mustafa Kâzım Bey’in Hayatı”, *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S 3: 140-156.

Makale Geliş Tarihi: 24/09/2019

Makale Kabul Tarihi: 26/09/2019

## **CUMHURİYETİN İLK KONYA VALİSİ MUSTAFA KÂZIM BEY’İN HAYATI**

**Hasan ÇOPUR\***

### **Öz**

Mustafa Kâzım Bey, 1866 yılında İstanbul’da doğmuştur. Eğitim hayatının ardından devlet kademelerinde yazı işleri muavinliği, Edirne Vilayet gazetesi yazarlığı, muallimlik, mutasarrıflık ve valilik gibi vazifeler üstlenmiştir. 17 Ekim 1922’de Konya Valiliğine tayin edilmiş, bu vazifesini 8 Mart 1925 tarihine kadar sürdürmüştür. Mustafa Kâzım Bey, 16 Ocak 1926 tarihinde kalp krizi geçirerek vefat etmiş, Şeyh Sadreddin Konevi Haziresi’ne defnedilmiştir.

Bu çalışmada, Cumhuriyet devrinin ilk Konya Valisi olan Mustafa Kâzım Bey’in hayatı arşiv belgeleri ve dönemin basını ışığında ele alınmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Mustafa Kâzım (Müfit) Bey, Edirne Mektupçusu, Elazığ Valisi, Konya Valisi.

## **THE LIFE OF MUSTAFA KÂZIM BEY, THE FİRST KONYA GOVERNOR OF REPUBLIC**

### **Abstract**

Mustafa Kâzım Bey was born in 1886 in İstanbul. After his education, he was given tasks including public office as governorship, mutasarrıflık, muallimlik, the authorship of Edirne Vilayet newspaper and editorial office assistant. He was also assigned to the Governorship of Konya on 17 october 1922, and this his task was continued until 8 march 1925. Mustafa Kâzım Bey died because of heart attack on 16 january 1926, and buried in the Şeyh Sadreddin Konevi Haziresi. In this paper, Mustapha Kâzım Bey, the first Konya governorship of Republic period is discussed in terms of archive documents and the press of period.

**Key Words:** Mustafa Kâzım (Müfit) Bey, Edirne Mektupçusu, the Governor of Elazığ, the Governor of Konya.

---

\* Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü  
Lisans Öğrencisi, [hasancopur610@gmail.com](mailto:hasancopur610@gmail.com), ORCID, 0000-0002-6366-5128.

Hasan opur

### Giriş

Konya, Türkiye Selçukluları başkenti olarak önemli bir şehirdir. Türkiye Selçuklu Devleti yıkıldıktan sonra Karamanoğullarına da başkentlik yapmış, Osmanlı döneminde eyalet merkezi olarak Anadolu'nun eğitim, idari ve ekonomik yönden merkezi olmaya devam etmiştir.

Osmanlı devrinde şehzadelerin XV. yüzyılın son çeyreğinde vali olarak görev yaptıkları Konya'da özellikle Tanzimat'tan (1839) sonra birçok vali görev almıştır. 1864 idari düzenlemesinin ardından alanı daraltılan valilik merkezi olarak tarihî işlevini sürdürmüştür. “*Anadolu mayasının*” şekillendiği şehirlerden biri olan Konya, yıkım devirlerinde de hayati gelişmelere şahitlik etmiştir. Mütareke ve Millî Mücadele devirlerinde Kuva-yı Milliye'nin Yıldırım Orduları Kıtaaı Müfettişliği ile İkinci Ordu'nun merkezi olarak şekillendirildiği yer olmuştur.

Bunun için Konya, devlet varlığının tehlikeye düştüğü sıralarda yönetim yeri olarak üstüne düşeni yapmaya gayret etmiştir. Resmî valinin görev yerini terk ettiği sıra, ileri gelenlerin seçtiği bir halk önderinin aylarca valilik işlevini üstlenmesi bu açıdan dikkat çekicidir. Konya'nın Millî Mücadele süreci biterken atanan bir valisi, tarihî misyonun tamamlayıcısı durumundadır.

Mustafa Kâzım Bey, Millî Mücadelenin sonlarına doğru Konya'ya atanır. O, Cumhuriyet ilan edildiği sırada göreve devam eden yeni rejimin ilk valisidir. Öyle olduğu halde hakkında pek fazla bir bilgi bulunmamaktadır. Konya valileri hakkında yazılan eserde, Konya Ansiklopedisi'nde de sadra şifa bilginin olmaması üzerine bu araştırmaya başlanmıştır. Arşivlerle dönemin basını taranarak hakkındaki bilgi ve belgeler toplanmış\*\*, Konya mezarlıklarında araştırma yapılarak bilinmeyen mezar taşı ortaya çıkarılmıştır.

---

\*\* Belgelerin temini ve değerlendirilmesinde yardımlarını esirgemeyen hocam Dr. Öğretim Üyesi Hasan Ali Polat'a teşekkür ederim.

### Mustafa Kâzım Bey'in Hayatı

Edirne Vilâyeti Defter-i Hakanî Müdürü Müfit Efendi'nin oğlu olan Mustafa Kâzım Bey, 8 Kasım 1866 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Annesi Fatma Gülfem Hanım'dır. İlk olarak Sıbyan Mektebi'ne kaydolmuş ve burada dinî ilimler tahsil etmiştir. Ardından Edirne Rüştîye Mektebi'ne kaydolmuş ve burada mürettep dersler okuyarak şahadetname almış, böylelikle orta tahsilini, orta tahsilinin ardından Mülkiye'nin İdadi kısmında lise öğrenimini tamamlamıştır. Ayrıca Mekteb-i Mülkiye-i Şahane'de yüksek tahsil görmüş, “*kıt'a-i siyasiye şahadetnamesi*” almıştır<sup>1</sup>.

Mustafa Kâzım Bey, 1891'de Edirne Mekteb-i İdadisi Coğrafya muallimi Kolağası Hamdi Bey'in yerine Coğrafya ve Hesap derslerine girdi<sup>2</sup>. Kâzım Bey, 10 Ekim 1891 tarihinde, 26 yaşında iken 500 kuruş maaş ile Edirne Emlak-ı Hümayun Komisyonu Tahrirat Başkitabeti Muavinliğine tayin olundu<sup>3</sup>. 20 Mart 1893'te münhal olan Edirne vilayeti mektupçuluğuna getirilmesi yönünde yazışmalar yapılmıştır<sup>4</sup>. 8 Temmuz 1893 tarihinde maaşı 650 kuruşa, 30 Aralık 1894'te de 800 kuruşa çıkarılmıştır. 10 Eylül 1893'te uhdesine “*rütbe-i sâlise*” verilmiştir. 15 Mart 1897'de maaşı 1000 kuruşa çıkarılmış, 15 Mart 1899'da da 1300 kuruş maaş ile Edirne Emlâk-ı Hümayun Komisyonu Başkitabeti'ne terfi ettirilmiştir. 11 Ekim 1899'da da bu memuriyetine ilaveten Hazine-i Hassa-i Şahane Şubesi azalığına tayin edilmiştir. 26 Nisan 1900'de Kâzım Bey'e hüsn-i hizmetine binaen terfien rütbe-i saniye sınıf-ı sanisi tevcih buyurulmuştur<sup>5</sup>.

<sup>1</sup> BOA., DH. SAİD, 49/152; Ali Çankaya, *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*, III, Mars Matbaası, Ankara 1968-1969, s. 426.

<sup>2</sup> BOA., MF. MKT., 129/118, 16 Temmuz 1307; BOA., MF. MKT., 131/90, 18 Eylül 1307.

<sup>3</sup> BOA., DH. SAİD, 49/152.

<sup>4</sup> BOA., BEO., 174/13036, 8 Mart 1309; BOA., DH. MKT., 7/59, 14 Mart 1309; BOA., DH. MKT., 40/23, 3 Mayıs 1309, 16 Haziran 1309.

<sup>5</sup> BOA., DH. SAİD, 49/152; BOA., İ. TAL., 209/15, 13 Nisan 1316.

Hasan opur

Mustafa Kâzım Bey, 28 Kasım 1896'da memuriyetine ilaveten Edirne Mekteb-i İdadi-i Mülkiyesine 200 kuruş maaşla Ahlak ve Edebiyat muallimi olarak tayin edilmiştir. Daha sonra Ahlak dersi kendisinden alınmış ve yerine Edebiyat ve Kitabet-i Resmîye dersi verilmiştir. 27 Mayıs 1897'de ise asli memuriyetine ilaveten 500 kuruş maaş ile *Edirne Vilayet* gazetesinde yazarlığa tayin edilmiştir. Ayrıca Vilayet Matbaası müdürlüğü yapmıştır. Edirne'de inşa edilen Daire-i Askerî'nin inşasında ve yardım toplanması hususundaki hizmetleri dolayısıyla Kâzım Bey'e 15 Aralık 1900'de Dördüncü Nişan-ı Âlî-i Osmani verilmiştir. 14 Ekim 1902'de Edebiyat ve Kitabe-i Resmîye dersleri uhdesinden alınarak yerine 180 kuruş maaşla usul-i tahrir ve 130 kuruş maaşla ilm-i servet dersleri verilmiştir. 27 Kasım 1902'de de Hicaz Demiryolu Madalyası verilmiştir. Kâzım Bey'e 6 Haziran 1903'te üçüncü rütbe Mecidî nişanı verilmiştir<sup>6</sup>. 1 Nisan 1905'da Baba-i Atik Emlak-ı Hümayun İdaresi Tahrirat Başkitabetine getirilmiş ancak bir hafta sonra istifa etmiştir. 6 Mayıs 1905'te 765 kuruş maaşla Edirne Vilayeti Mektubi Kalemi mümeyyizliğine getirilmiştir<sup>7</sup>. 28 Kasım 1906'da Vilayet mektupçusu Yaşar Efendi'nin vefatı üzerine Edirne Vilayeti mektupçuluğuna getirilmiştir<sup>8</sup>. Mustafa Kâzım Bey, 31 Ağustos 1909'da 1000 kuruş maaş ile Gümölcine

<sup>6</sup> *BOA., DH. SAİD*, 49/152; Kâzım Bey, gayret ve sadakatinden bahisle babasından kalan Üçüncü Rütbe-i Osmani Nişan-ı Alisinin tarafından taliki hususunda müsaade talebinde de bulunmuştur. *BOA., DH. MKT.*, 2148/15, 23 Teşrin-i Sani 1314; *BOA., DH. MKT.*, 2165/71, 20 Kanun-ı Evvel 1314.

<sup>7</sup> *BOA., DH. SAİD*, 49/152.

<sup>8</sup> *BOA., BEO.*, 2950/221203, 14 Teşrin-i Sani 1322; *BOA., BEO.*, 2951/221289, 15 Teşrin-i Sani 1322; *BOA., DH. MKT.*, 168/14, 29 Eylül 1322.

Sancağı mutasarrıflığına tayin edilmiştir<sup>9</sup>. 24 Ekim 1910 tarihinde görev yeri, Sakız Mutasarrıflığı olarak tahvil edilmiştir<sup>10</sup>.

Kâzım Bey, “*lisan ve ahval-i mahalliyyeye vukufu itibariyle*” daha geniş bir surette hizmeti olduğundan 4 Mart 1912’de Antalya Sancağı mutasarrıflığına tayin edilmiştir<sup>11</sup>. Uzun müddet mutasarrıflıklarda bulunduktan sonra, 1 Haziran 1913’te 10000 kuruş maaşla Mamüretülaziz Valiliğine tayin edilmiştir<sup>12</sup>. Burada Çarsancak Mahkeme Reisi Ragıp ve Müddei-i Umumisi Emin Efendiler ile geçinememiş ve onların intizamsızlıklarının son dereceyi bulduğunu, görevlerini kötüye kullandıklarını ve hükûmet-i mahalliye aleyhine rastgele tahrik ettiklerini ve Çarsancak’taki sükûnette olan arazi meselesinin bu yüzden yeniden alevlendiğini belirterek ilgili şahısların mutlak surette değiştirilmelerini Dâhiliye Nezaretinden talep etmiştir<sup>13</sup>. Yalnız sonuç onun istediğinin tersine

<sup>9</sup> BOA., DH. SAİD, 49/152. Gümülcine Mutasarrıfı Şükrü Paşa’nın yerine buraya mutasarrıf tayin edilmiştir (BOA., DH. MKT., 2911/42, 12 Ağustos 1325; BOA., DH. MUI., 3/36, 20 Ağustos 1325). Bir belgede Kâzım Bey’in maaşı hakkında şöyle denilmektedir: “*Gümülcine Mutasarrıflığına tayin buyurulduğu 22 Ağustos 1325 tarihli telgrafname ile bildirilmiş Kâzım Bey’e hizmete mübaşeret tarihinden itibaren 6000 kuruş maaş tahsisi...*”. BOA., DH. MUI., 11-1/11, 4 Eylül 1325.

<sup>10</sup> BOA., DH. SAİD, 49/152. Sakız Mutasarrıfı Macit Efendi Erzincan mutasarrıflığına tayin edilince Mustafa Kâzım Bey de Gümülcine’den Sakız’a mutasarrıf olarak gönderilmiştir. BOA., BEO., 3816/286154, 15 Teşrin-i Sani 1326.

<sup>11</sup> BOA., DH. SAİD, 49/152. Aydın Mutasarrıfı Feyzi Bey Sakız’a, Sakız Mutasarrıfı Kâzım Bey Antalya’ya, Antalya Mutasarrıfı Hayri Bey Preveze Mutasarrıflığına ve Preveze Mutasarrıfı Reşit Paşa da Aydın Sancağı mutasarrıflığına nakledilmiştir. BOA., BEO., 4003/300192, 2 Şubat 1327.

<sup>12</sup> BOA., DH. SAİD, 49/152; BOA., BEO., 4178/313298, 19 Mayıs 1329.

<sup>13</sup> BOA., DH. ŞFR., 423/118, 31 Mart 1330.

Hasan Çopur

olmuş; 24 Temmuz 1914'te Elazığ Valiliğinden “*görülen lüzum üzerine*” azledildiğinden ayrılmıştır<sup>14</sup>.

Mustafa Kâzım Bey, İttihat ve Terakki Partisi'nin hâkimiyet döneminin mağduru durumundadır. 1914'ten 1922 senesine kadar görev almamış Millî Mücadele döneminde Ankara Hükûmeti tarafından 3 Eylül 1922'de Çankırı Mutasarrıflığına tayin edilmiştir<sup>15</sup>. Ancak burada bir ay gibi kısa bir süre görev yaptıktan sonra İcra Vekiller Heyeti tarafından 17 Ekim 1922'de 8000 kuruş maaş ile Konya Valiliğine tayin edilmiştir<sup>16</sup>. Hamdi-zade Abdülkadir Bey, Mustafa Kâzım Bey'in Konya Valisi oluşuna şu şekilde tarih düşürmüştür:

“*Milletin hengâm-ı ikbal ü kemâlinde bu sâl  
Geldi yümn ü mesadette vâli-i vâlâ hisâl  
Ettiler teşrifine benden rica tarihini  
Konya'nın vâlisi Kâzım Bey dedim bi'l-irticâl*”<sup>17</sup>.

Kâzım Bey'in başkanlığında Konya Vilâyet Genel Meclisi'nde Gazi Mustafa Kemal Paşa'yı övücü sözler sarf edilmiştir. Bunun üzerine Reisicumhur Mustafa Kemal Paşa tarafından Konya Valisi Kâzım Bey'e

<sup>14</sup> Suriye Valisi Arif Bey ve Mamûratülaziz Valisi Kâzım Beyler azledilmişlerdir. Suriye Valiliğine Hicaz Demiryolu Müdür-i Umumisi Hulusi Bey, Mamûratülaziz Valiliğine de Dersim Mutasarrıfı Sabit Beyler tayin edilmişlerdir. *BOA.*, *BEO.*, 4301/322535, 12 Temmuz 1330; *İrade-i Seniyye* sureti için bk. *BOA.*, *MV.*, 235/173, tarihsiz belge; *BOA.*, *MV.*, 235/174, 9 Temmuz 1330.

<sup>15</sup> *BCA*, 30-18-01-01-5-26-20, 3 Eylül 1338. Atama kararnamesinde 3 Eylül geçmektedir. Ancak Çankaya'nın, *Mülkiyeliler* adlı eserinde 14 Eylül 1922'de Çankırı Mutasarrıfı olduğu yazılıdır (Bk. Çankaya, *Mülkiyeliler*, s. 426). Muhtemelen Rumi-Miladi arasındaki 13 günlük farkın 1917'den itibaren kaldırıldığı hususu dikkate alınmadığı için böylesi bir fark ortaya çıkmaktadır.

<sup>16</sup> *BCA*, 30-18-01-01-5-31-5, 17/10/1338; Atama kararnamesinde 17 Ekim geçmektedir. Ancak Çankaya'nın *Mülkiyeliler* adlı eserinde, 5 Kasım 1922'de Konya valisi olduğu yazılıdır. Bk. Çankaya, *Mülkiyeliler*, s. 426.

<sup>17</sup> Ali Rıza Akıncı, “Hamdi Zade Abdülkadir”, *Yeni Meram*, 6 Aralık 1954, s. 2.

hitaben, Konya Vilâyet Meclisi'ne teşekkür eden bir yazı gönderilmiştir. Bu yazıda şöyle denilmektedir:

“Konya Valisi Kâzım Beyefendi'ye

*Vilayet Genel Meclisi'nin açılışı münasebetiyle hakkımda gösterilen samimane hissiyattan dolayı teşekkürlerimin ve millet ve memleket menfaatlarına uygun kararlar alınmasına muvaffakiyetleri temennisinde bulunduğumun muhterem heyete tebliğini rica ederim, Efendim.*

Türkiye Reiscumhuru  
Gazi Mustafa Kemal”<sup>18</sup>.

Mustafa Kâzım Bey, 17 Ekim 1922 tarihinden 8 Mart 1925 tarihine kadar Konya Valisi olarak hizmet etmiştir. 8 Mart 1925 tarihinden itibaren azilleri hakkında Dâhiliye Vekâleti tarafından 11 Mart 1925'te bir tezkere İcra Vekilleri Heyeti'ne sunulmuş ve bu tezkere 11 Mart 1925'teki toplantıda müzakere edilerek Konya Valisi Kâzım Bey'in 8 Mart tarihi itibarıyla azli kararlaştırılmıştır<sup>19</sup>. Celaleddin Kışmır ve Selçuk Es imzalı *Yeni Konya* gazetesindeki bir makalede; Kâzım Bey'in azlinde dönemin ordu komutanı ile geçinememesinin etkili olduğu belirtilmektedir<sup>20</sup>. 6 Mayıs 1925'te ise idareten azledilmiş olan Konya Valisi Kâzım Bey'in istihdamına mâni bir hali olmadığından “*cevazü'l-istihdamı*” hakkında; M. Kemal ve İcra Vekilleri imzalı bir kararname hazırlanarak Kâzım Bey'in “*cevazü'l-istihdamına*” karar verilmiştir<sup>21</sup>. Mustafa Kâzım Bey, Konya Valiliğinden azledildikten sonra Konya'da ikamet etmeye devam etmiş ve burada muallimlik yapmış, öğrenci

<sup>18</sup> Komisyon, *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, 1924, XVI, İstanbul 2005, s. 203.

<sup>19</sup> BCA, 30-18-01-01-13-14-4-01, 11/3/1341.

<sup>20</sup> Celaleddin Kışmır-Selçuk Es, “Yarım Asır Öncesi Konya”, *Yeni Konya*, 18 Haziran 1962, s. 2. Selçuk Es'in makalelerinin temininde *Konya Büyükşehir Belediyesi A. R. İzzet Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi*'nden istifade edilmiştir. Müze çalışanlarına teşekkür ederim.

<sup>21</sup> BCA, 30-18-01-01-13-26-13-01, 6/5/1341.

Hasan opur

yetiştirmiştir<sup>22</sup>. Celaleddin Kişmir ve Selçuk Es'in anlatımına göre Mustafa Kâzım Bey, “güleç yzly bir zat idi. Kır ve top bir sakalı vardı. Uzun boylu sayılırdı. Dindardı ve kelimenin tam anlamı ile efendi bir insandı”<sup>23</sup>.

Mustafa Kâzım Bey, 16 Ocak 1926'da gece saat 23: 00 sularında kalp krizi geçirerek vefat etmiştir. Bir gün sonra (17 Ocak'ta) saat 14: 00 sularında evinden alınarak Şeyh Sadrettin Konevi<sup>24</sup> Haziresi'ne defnedilmiştir. Cenaze merasimine dönemin Konya Valisi İzzet Bey, Kolordu Kumandanı Naci Paşa, Belediye Reisi Kâzım Bey, Konya Milletvekili Naim Hazım Bey, vilâyet defterdarı, maarif müdürü ve polis müdürü iştirak etmişlerdir. Ayrıca Muallimler Birliği, İdman Yurdu Heyeti, çok sayıda ğrencisi ve halk da cenaze merasiminde hazır bulunmuştur. *Babalık* gazetesi başmuharriri Yusuf Mazhar Bey de cenaze merasimine iştirak edenler arasında yer almıştır. *Babalık* gazetesi, Mustafa Kâzım Bey'in kardeşleri Mazhar Müfit ve Nafi Atuf beylere taziyesini sunmuştur. Ayrıca gazete, ölüm haberi akabinde kısa bir hâle tercümesine de yer vermiştir<sup>25</sup>.

Mustafa Kâzım Bey'in kabri, sonraki yıllarda iki defa yer değişikliğine maruz kalmıştır. Evvela Konevi Mezarlığı'ndan Tekke Mezarlığı'na sonra da Tekke Mezarlığı'ndan Musalla Mezarlığı'nda Valiler Bölümü'ne nakledilmiştir. Selçuk Es, Tekke'den Musalla'ya naklin, kesin olmamakla

<sup>22</sup> Komisyon, “Bir Ziyâ‘-ı ElİM”, *Babalık*, 18 Kânunusani 1926/18 Ocak 1926, Nu: 2002, s. 1.

<sup>23</sup> Celaleddin Kişmir-Selçuk Es, “Yarım Asır ncesi Konya”, *Yeni Konya*, 18 Haziran 1962, s. 2.

<sup>24</sup> Konevi Mezarlığı, Konevi manzumesi etrafında geniş bir alanı ihtiva etmekte idi. Mezarlıkta Selçuklu ve Karamanoğulları ile bazı Osmanlı Őehzadeleri ve nl Őahıřların mezarları mevcuttu. Bu mezarlıktaki mezarlar daha sonra taşınmış, kitabeli mezar taşları yol inşaatında kullanılmıştır. Bk. Ali Işık, *Ah Mine'l-Mevt, Konya Ahiret Kapıları Kitabeleri*, izgi Kitabevi Yay., Konya 2019, s. 29.

<sup>25</sup> Komisyon, “Bir Ziyâ‘-ı ElİM”, *Babalık*, 18 Kânunusani 1926/18 Ocak 1926, Nu: 2002, s. 1.



birlikte 1952 yılında gerçekleştiğini bildirmektedir. Bu konuda Selçuk Es'in *Yeni Konya* gazetesinin 27 Kasım 1970 tarihli nüshasındaki bir makalesinde şöyle denilmektedir: “*Konya Valisi Kemal Hadımlı zamanında zannederim 1952 senesinde kadirşinas bazı hemşerilerimizin de himmetiyle Konya’da Cumhuriyet devrinde ölen üçünün mezarının bir araya getirilmesi düşünüldü ve Musalla kabristanında ayrılan bugünkü yer hazırlanarak törenle bakiyeleri konulmuştu*”<sup>26</sup>. *Şehir Postası* gazetesinin 1 Haziran 1964 tarihli nüshasındaki bir habere göre; Musalla Mezarlığında valiler bölümünde dört kabir mevcuttur. Bu kabirlerde Osmanlı dönemi Konya valilerinden Hacı Ali Kemalî Paşa, Mustafa Kâzım Bey, İzzet Bey ve Fuat Tuksal Beyler bulunmaktadır. Haberde, Ali Kemalî Paşa ve Kâzım Bey’lerin mezar taşlarının kitabelerinin olmadığı belirtilmekte ve bunların isimlerinin yazılması ilgililerden talep edilmektedir<sup>27</sup>. Günümüzde Musalla Mezarlığı’nda Valiler bölümünde Kâzım Bey’in mezarının yeri belli değildir. Selçuk Es, *Yeni Konya* gazetesi 27 Kasım 1970, s. 2’de Valiler bölümünün tahrip edildiğinden bahsederek şu ifadeyi kullanmıştır: “*Yazıma son vermezden evvel sayın valimizden bu mezarların onarılması için gereken ilginin gösterilmesini diler, evvelce dört ayaklı sığırlardan korumak, kabristanımızın etrafı duvarlarla çevrili idi, şimdi iki ayaklı sığırlardan muhafaza için de valiler bölümünün etrafının demir parmaklıkla muhafaza altına alınmasını bekleriz. Saygılarımla*”<sup>28</sup>.

<sup>26</sup> Selçuk Es, “Musalla Kabristanında Konya Valileri Bölümü”, *Yeni Konya*, 27 Kasım 1970, s. 2.

<sup>27</sup> Selçuk Es, “Konya’da Yatan Valiler”, *Şehir Postası*, 1 Haziran 1964, s. 3.

<sup>28</sup> Selçuk Es, “Musalla Kabristanında Konya Valileri Bölümü”, *Yeni Konya*, 27 Kasım 1970, s. 2.

### Sonuç

Konya, Millî M¼cadele d¼nemi ve Cumhuriyet devri açısından fevkalade önemli bir şehirdir. Burada vazife yapan bürokratların biyografilerinin yazılması kent hafızası bağlamında çok önemlidir. O yüzdendir ki, Cumhuriyet devrinin ilk Konya Valisi Mustafa Kâzım Bey'in biyografisi üzerinde durulmuştur. Bu çalışma arşiv belgeleri ve dönemin basını ışığında Mustafa Kâzım Bey'in hayatını ele almış ve biyografisini ortaya çıkarmak suretiyle kent belleğine mühim bir katkı sağlanmıştır.

### Kaynakça

#### 1) Arşiv Belgeleri

##### a) T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA).

*BOA., Dâhiliye Nezâreti Sicill-i Ahvâl Defterleri (DH. SAİD.):* 49/152.

*BOA., Maarif Nezareti Mektubi Kalemî Belgeleri (MF. MKT.):* 129/118; 131/90.

*BOA., Bâbâli Evrak Odası Belgeleri (BEO):* 174/13036; 2950/221203; 2951/221289; 3816/286154; 4003/300192; 4178/313298; 4301/322535.

*BOA., Dâhiliye Nezareti Mektubî Kalemî Belgeleri (DH. MKT.):* 7/59; 40/23; 168/14; 2148/15; 2165/71; 2911/42.

*BOA., Dâhiliye Nezareti Muhaberat-ı Umumiye İdaresi Belgeleri (DH. MUI.):* 3/36; 11-1/11.

*BOA., Meclis-i Vükelâ Mazbataları (MV.):* 235/173; 235/174.

*BOA., Dâhiliye Nezâreti Şifre Kalemî Belgeleri (DH. ŞFR.):* 423/118.

*BOA., İradeler- Taltifât (İ. TAL.):* 209/15.

**b) T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA).**

BCA., 30-18-01-01-5-26-20; 30-18-01-01-5-31-5; 30-18-01-01-13-14-4-01; 30-18-01-01-13-26-13-01.

**2) Diğer Kaynaklar**

AKINCI, Ali Rıza, “Hamdi Zade Abdülkadir”, *Yeni Meram*, 6 Aralık 1954, s. 2.

ÇANKAYA, Ali, *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*, III, Mars Matbaası, Ankara 1968-1969.

ES, Selçuk, “Konya’da Yatan Valiler”, *Şehir Postası*, 1 Haziran 1964, s. 3.

ES, Selçuk, “Musalla Kabristanında Konya Valileri Bölümü”, *Yeni Konya*, 27 Kasım 1970, s. 2.

ES, Selçuk, bk. KİŞMİR, Celaleddin.

IŞIK, Ali, *Ah Mine’l-Mevt, Konya Ahiret Kapıları Kitabeleri*, Çizgi Kitabevi Yay., Konya 2019.

KİŞMİR, Celaleddin-Selçuk Es, “Yarım Asır Öncesi Konya”, *Yeni Konya*, 18 Haziran 1962, s. 2.

KOMİSYON, “Bir Ziyâ’-ı Elîm”, *Babalık*, 18 Kânunusani 1926/18 Ocak 1926, Nu: 2002, s. 1.

KOMİSYON, *Atatürk’ün Bütün Eserleri*, 1924, XVI, Kaynak Yayınları, İstanbul 2005.

Hasan opur

### EKLER

**Ek 1:** Mustafa Kâzım Bey'in Konya Valiliğinde görev yapmış Valiler bölümündeki fotoğrafı.



**Ek 2:** Konya ziyareti sırasında Mustafa Kemal, Latife Hanım ve Konya Valisi Mustafa Kâzım Bey Hükümet Konağı'ndan çıkarken, Latife Hanım'ın solundaki şahıs Mustafa Kâzım Bey'dir. 22 Mart 1923 (Konya Atatürk Müzesi Arşivinden).



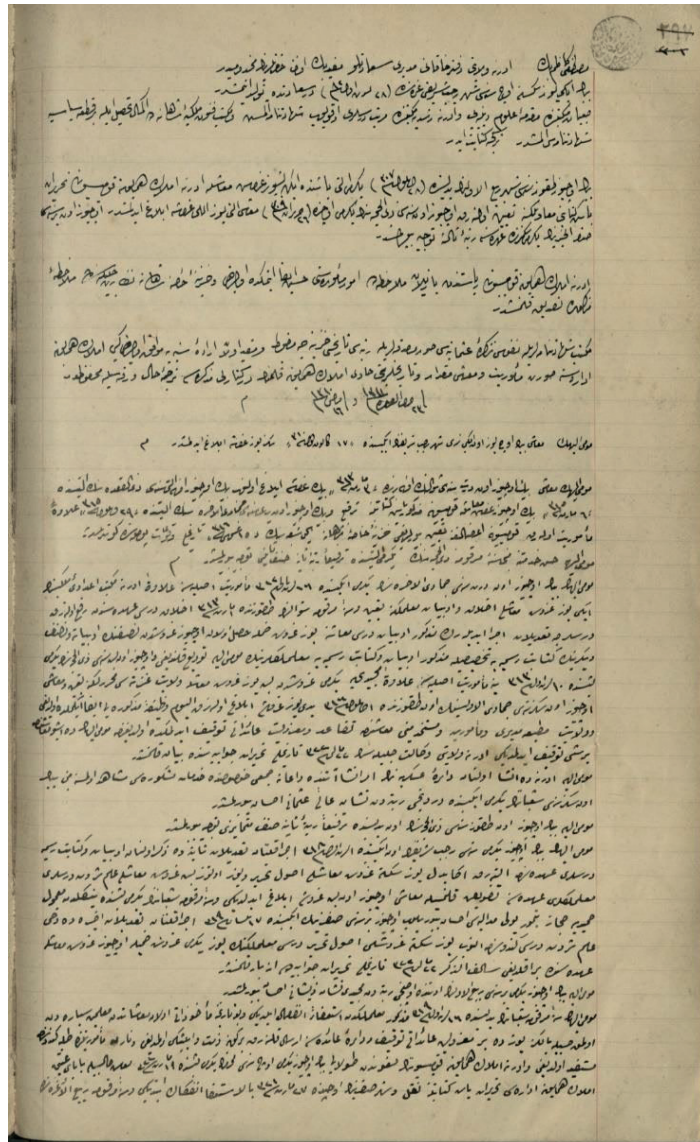
Hasan opur

**Ek 3:** Mustafa Kâzım Bey'in Tekke Mezarlığı'ndaki Kabir Taşı (Fotoğraf: Hasan opur).





Ek 4: Mustafa Kâzım Bey'in Osmanlı Arşivi'ndeki Sicili (BOA, DH. SAİD.d, 49/152).







Ek 5: Mustafa Kâzım Bey'in Konya Valisi olarak atandığını gösteren kararname (BCA, 30-18-01-01-5-31-5, 17/10/1338).

۱۸۸۹  
قرارداد  
۷۱۸

تاریخ ۱۸۸۷  
روز دوشنبه ۱۷ آبان ۱۲۷۸  
شماره ۴۸/۹/۴۸  
موضوع: تعیین کاندیدای وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه

حکم بتعیین اجا اولیده السیله ۱۷ آبان ۱۲۷۸  
تاریخی اجماعه قرار دیرلکه -

زریا برون کتیبی

خواجه دینی، راشد دینی، علی دینی، صدیق دینی، شمس دینی، اجا اولیده کتیبی

اجا اولیده کتیبی، حسین دینی، انصاری دینی، ناصر دینی، سعادت دینی، علی دینی

در صورتی که...

زریا برون کتیبی

شعیب خان